

**STUBBING, AMY. DATA-DRIVEN DECISIONS:
A PRACTICAL TOOLKIT FOR LIBRARY AND
INFORMATION PROFESSIONALS. LONDON:
FACET PUBLISHING, 2022.**

Knjiga *Odluke temeljene na podacima: Praktičan alat za knjižnične i informacijske profesionalce* pisana jasnim jezikom i neposrednim stilom, koristan je i praktičan priručnik za sve knjižničare koje u svojem poslovanju rukuju podacima koji se prikupljaju ili nastaju kao rezultat njihova stručnog rada. Pokrivajući raznolike teme, od broja posudbi do brojanja posjetitelja i pruženih informacija, ova knjiga je neophodan alat za knjižničare i informacijske stručnjake koji sve više trebaju opravdavati odluke vezane za programe i usluge temeljene na vjerodostojnim podacima. Autorica knjige je Amy Stubbing, voditeljica akademske suradnje na westministerskom sveučilištu, odgovorna za strateško planiranje i razvoj usluga kojima se podupire učenje, raspravlja o akademskoj suradnji, razvoju modela učenja i posebnoj podršci za učenje osobama s poteškoćama i ulozu knjižničara u svim tim procesima.

Knjiga sadrži četrnaest poglavlja, kratku biografiju autorice kao i pet biografija ostalih suradnika i autora knjige. Sadrži i popis slika, tablica, predgovor, zahvale, dodatak, bibliografiju i kazalo. Knjiga se sastoji od tri tematske cjeline: prvi dio u kojemu se nalaze uvod i upute za upotrebu *Priručnika*, drugi dio koji opisuje šest koraka njegove upotrebe i korištenja te treći, posljednji dio u kojemu se navodi šest primjera prakse nekoliko autora iz Velike Britanije. Knjiga nudi i dodatne perspektive te upućuje na korisne izvore vezane za analizu i provedbu odluka koje se temelje na podacima. Opisane studije slučaja prikazuju primjere dobre prakse ukazujući pritom na prikupljanje i korištenje podataka na različite načine. Iako se te studije slučaja ne pozivaju izravno na *Priručnik*, pomažu razumjeti osnovna načela pri optimalnom prikupljanju podataka kako bi se potpuno shvatilo ono što se izlaže.

Prva polovica knjige sažeto je prikazana na početku podnaslovom “Praktična pomagala za knjižnične i informacijske profesionalce” (engl. *A practical toolkit for library and information professionals*), koji bi u osnovi mogao i zasebno funkcionirati kao mini-priručnik od 80 stranica. U tom se dijelu jednostavno i razumljivo čitatelja vodi koji kroz korake implementacije i razumijevanja razloga koji

vode prema prikupljanju podataka i njihovoj analizi s ciljem donošenja odluka o unaprjeđenju usluga knjižnice. Korak po korak autorica opisuje *Priručnik* počevši od utvrđivanja korisničkih potreba za podacima, preko prikupljanja i izdvajanja vrijednih podataka do analize, djelovanja i pregleda. Model ne završava posljednjim korakom, već se ciklički ponavlja. Svaki od šest koraka u knjizi tumači se u zasebnom poglavlju. U svakom od njih autor opisuje što je obuhvaćeno, kako *Priručnik* funkcionira i što je bitno znati o svakom pojedinom motrištu. Za čitanje *Priručnika* korisno je imati određeno iskustvo prikupljanja podataka, iako nije nužno. U tekstu se nalaze primjeri koji su relevantni za sve vrste knjižnica odnosno nisu usmjereni samo na jednu vrstu knjižnice.

Prvi korak “prepoznati” (engl. *Identify*) govori da je neophodno utvrditi zašto su podatci potrebni, koji su podatci potrebni i gdje ih se može pronaći. U drugom koraku “prikupiti” (engl. *Collect*) opisuje se način prikupljanja podataka te se čitatelja upućuje kako ih kritički vrednovati. Autorica navodi da je prikupljanje podataka postupak koji se stalno treba unaprjeđivati i tijekom kojeg treba učiti iz iskustva. Treći je korak “preslikavanje” (engl. *Map*) kojim autorica objašnjava što je uspoređivanje podataka, kako ih usporediti, koje su vještine za to potrebne i zašto je taj korak važan. Treće poglavlje obiluje brojnim grafičkim prikazima koji se koriste za uspoređivanje odnosno utvrđivanje stupnja podudarnosti. Četvrti korak “analizirati” (engl. *Analyse*) objašnjava što je analiza i kako analizirati prikupljene podatke te kako iz odabranih podataka doći do vrijednih zaključaka. Peti korak je “djelovanje” (engl. *Act*) odnosno način kojim se podrazumijeva stvaranje planova i provođenje aktivnosti, dijeljenje zaključaka te isprobavanje i revizija. Šesti, posljednji korak, “revizija” (engl. *Review*) objašnjava zašto i kako revidirati postupak i rezultate te moguće načine uvođenja promjena temeljem rezultata revizije.

Kao odgovor na pitanje što nakon završenog punog kruga postupka opisanog u knjizi, autorica još jednom ističe njegovu cikličku prirodu kao ključno obilježje. Postupak se može i treba ponavljati neograničen broj puta pri čemu je za očekivati da će svaka sljedeća primjena biti bolja i korisnija od prethodne. Za najbolje rezultate potrebno je odvojiti dovoljno vremena i pronaći ritam koji najbolje odgovara prirodi posla i osobi/osobama koje provode navedene postupke.

Kao što je prethodno spomenuto, drugi dio knjige vodi čitatelje kroz modele odluka temeljenih na podacima, na primjerima i primjenama u praksi, nudeći pritom smjernice za razumijevanje i implementaciju modela.

Prvi tekst autorice Helen Rimmer “Premještanje s transakcijske na transformacijske usluge vezane za korištenje podataka” (engl. *Moving from a Transactional to Transformational Service Using Data*) praktičan je model za sve skeptike koji zaziru od korištenja podataka (engl. *data-led culture*). Autorica navodi primjere transakcijskih i transformacijskih vrsta poslova. U transakcijske uvrštava administracijske poslove poput povrata i posudbe knjižnične građe, njezino ulaganje i rezervacije. Takve poslove je moguće jednostavno kvantificirati, mjeriti i pratiti,

obrađivati dobivene podatke i temeljem toga zaključivati. U transformacijske poslove ubrajaju se preporuke čitateljima, rješavanje upita o zadanoj temi za učenike, studente, znanstvenike, istraživanje izdavačke produkcije i pripreme za kupnju knjižnične građe. Takvi poslovi se teže kvanificiraju i mjere a time i vrednuju. Međutim autorica naglašava podjednaku važnost obiju vrsta poslova i potrebu njihove uzajamne ravnoteže. Rimmer ujedno opisuje načine na koje se transformacijski poslovi mogu uspješno mjeriti i kao takvi koristiti.

Drugi tekst autorice Amy Stubbing “Preslikavanje zbirke u svrhu upravljanja” (engl. *Collection Mapping for Collection Management*) opisuje kako preslikavanje zbirke može biti iskorišteno za unaprjeđenje, razumijevanje i usmjeravanje planova za izgradnju fonda. Preslikavanje pomaže pri razvijanju sustava za donošenje odluka i postupku razvoja zbirke ili promjeni smjera njezina razvoja. To je trajan postupak koji prolazi kroz iteracije tijekom više godina. Postupak se može prilagoditi specifičnim potrebama i stvarnim situacijama. Preslikavanje može obuhvaćati sljedeće postupke: planiranje postupka preslikavanja, razumijevanje zbirke, utvrđivanje sadržaja zbirke, prepoznavanje prednosti i nedostataka zbirke, kakvoću zbirke s obzirom na zadovoljavanje potreba za istraživanjem i učenjem, određivanje starosti zbirke, prepoznavanje načina korištenja zbirke, bilježenje vremena utrošenog na vođenje zbirke, kategorizaciju zbirke i stvaranje plana aktivnosti.

Treći tekst autorice Emilie Brozowske-Szczecine “Korisničko iskustvo u kvalitativni podatci” (engl. *User Experience and Qualitative Data*) raspravlja o pojmu korisničkog iskustva, naznačenom kraticom UX koje je, jednostavno rečeno, doživljaj korisnika o pruženom proizvodu ili usluzi. Knjižničarima je korisničko iskustvo veoma bitno stoga autorica navodi sedam tehnika uvjerenja korisničkog iskustva. To su: kognitivno preslikavanje, korisničko probno vođenje po knjižnici (engl. *touchstone tours*), testiranje korisničkog weba, promatranje, fokus grupe, intervju i kulturološka istraživanja. Tehnike su posložene prema težini od najlakše do najteže (engl. *easy – moderate – difficult*).

Četvrti tekst “Alternativni izvori podataka: Korištenje digitalnih medija i društvenih mreža u svrhu obavještanja za donošenje upravljačkih odluka u Vašoj knjižnici” (engl. *Alternative Data Sources: Using Digital and Social Media to Inform Management Decisions in Your Library*) autora Lea Appletona bavi se alternativnim izvorima podataka kojih je mnogo, manje su poznati, ili su tek nadolazeći izvori podataka koji se trebaju početi učinkovito koristiti u svhu strateškog i operativnog upravljanja knjižnicama. Prije svega ti se izvori temelje na web tehnologiji i društvenim platformama koji mogu biti izvor velikog skupa podataka o knjižnicama.

Peti tekst “Početi ispočetka: Prema izgradnji podatkovne kulture na Sveučilištu Westminster” (engl. *Starting from Scratch: Building a Data Culture at the University of Westminster*) autorice Sarah Maule, referira se na iskustvo westmi-

nisterske sveučilišne knjižnice (koja je raspoređena na četiri različite lokacije) koje su se nakon znatnih smanjivanja proračunskih sredstava našle u nezavidnoj situaciji. Maule je predložila promjene u radnom vremenu noćnog rada knjižnice. Uprava je prethodno predložila 24/7 radno vrijeme, ali se kvantitativnom analizom podataka provedenoj nad studentima na svim knjižničnim lokacijama ustanovilo da je dovoljno pet radnih dana otvorenosti knjižnice noću umjesto sedam, i to isključivo od nedjelje do četvrtka. Kvantitativnom analizom je ustanovljeno da studenti 40% manje koriste knjižnicu petkom i subotom, nego ostalim danima. Prikupljanje podataka je rezultiralo ne samo zadovoljstvom korisnika, već i zadovoljstvom osoblja knjižnice i upravljačkog menadžmenta.

Šesti, posljednji tekst, “Povratak na crtaću ploču: Kako su tehnike vizualizacije podataka utjecale na pružanje usluga tijekom pandemije COVID-19” (engl. *Back to the Drawing Board: How Data Visualisation Techniques Informed Service Delivery during the COVID-19 Pandemic*) autoice Elaine Sykes obrađuje tehnike vizualizacije podataka povezivano s rezultatima postupka obrade podataka s iskustvima iz stvarnoga života. Korištene tehnike vizualizacije su dva alata za analizu i prikaz podataka: Piktchart i Power BI.

Naposljetku, valja naglastiti da je ova knjiga jednostavan uvod u temu i korisna dopuna praktičnim ciljevima prikupljanja podataka za knjižnično poslovanje i upravljanje. Preporučuje se onima koji se zanimaju za podatke, a bit će korisna i onima koji moraju donositi odluke ili pružiti informacije o podacima. Knjiga je priručnik koji se ne čita jednom već se ponovno i iznova konzultira jer pruža niz dodatnih perspektiva vezanih za podatkovnu znanost u knjižničnom poslovanju i upravljanju.

Maja Pranić
maja.pranic@kgz.hr